

N:o 25.

Ank. till Riksd. Kansli d. 16 Mars 1867, kl. 11 f. m.

Andra Kammarens Enskilda Utskotts Betänkande med »förslag till Arbetsordning för Riksdagens Andra Kammare».

Kammaren har till Utskottets behandling remitterat *dels* ett af Herr Sjöberg, J., uti motion (N:o 1) framlagdt "förslag till arbetsordning för Riksdagens Andra Kammare", *dels* ock en af Herr von Troil, S. G., väckt motion (N:o 2), hvori han föreslagit åtskilliga bestämmelser, afsedda att intagas i en blifvande arbetsordning; äfvensom de af åtskillige ledamöter inom Kammaren vid remiss af förutnämnda motioner afgifna yttranden blifvit till Utskottet öfverlemnade.

Beträffande Herr von Troils motion och dervid först hans förslag om införande i arbetsordningen af ett så lydande stadgande: »*Protokollen skola i möjligaste korthet upptaga: 1:o) hvarje ämne, som varit föremål för föredragning och proposition; 2:o) namnen på de ledamöter, som i öfverläggningen deltagit, och i hvad syfte desse yttrat sig; 3:o) de beslut, som fattats, och, då omröstning egt rum, röstantalet för och emot; samt 4:o) de reservationer eller särskilda meningar, som det, enligt Riksdags-ordningens 60 § är hvarje ledamot obetaget att låta anteckna*»;

så *enär* Riksdags-ordningens 52 § uttryckligen förmår, att icke någon ledamot är berättigad tala utom protokollet, hvilket stadgande, enligt Utskottets förmenande, i sig innebär den nödvändiga förutsättningen af ett fullständigt diskussionsprotokoll;

enär således anmärkta grundlagsstadgande utesluter möjligheten att i arbetsordningen intaga en bestämmelse, afsedd att inskränka protokollsföringen öf-

ver Kammarens öfverläggningar till ett enkelt angifvande af det syfte, hvori hvarje talare sig yttrat;

enär genom en sådan inskränkning af protokollsföringen möjligheten att med den tillförlitlighet, som ett justeradt sakprotokoll alltid och ensamt innebär, för framtiden tillgodogöra sig de värde- och sakrika upplysningar och utredningar, hvilka under öfverläggningar ofta lemnas, skulle gå förlorad; samt

enär slutligen hvad Herr von Troil i nu behandlade del af motionen i öfrigt föreslagit redan förekommer i det af Herr Sjöberg utarbetade fullständiga förslag till arbetsordning och jemväl blifvit taget till efterföljd i Utskottets förslag, hvarför här nedan skall redogöras; hemställer Utskottet, att

Herr von Troils motion i ofvanomförmälda del icke må till någon Kammarens ytterligare åtgärd föranleda.

Vidare föreslår Herr von Troil, att *»erforderligt anslag beviljas i och för uppsättandet af en tidning, hvilken får till hufvudsaklig uppgift att, på det sätt och under den kontroll Kamrarna finna skäl närmare bestämma, referera Riksdagens förhandlingar.»* I anledning deraf får Utskottet erinra, att Friherre Raab, A. C., uti en inom Första Kammaren väckt motion, N:o 4, jemväl framställt förslag om utgifvande af en Riksdagstidning; att nämnda Kammares Tillfälliga Utskott, till hvilket Friherre Raabs motion blifvit remitterad, i Utlåtande N:o 8 hemställt, att, så fort ske kunde, måtte från trycket utgifvas ett "sammandrag af Riksdagens förhandlingar" och jemväl i öfrigt afgifvit utförligt förslag om de för åstadkommande af ett sådant sammandrag erforderliga åtgärder; att Första Kammaren genom beslut den 16 sistlidne Februari bifallit hvad dess Tillfälliga Utskott föreslagit och hemställt, endast med förändring af lydelsen i Utlåtandets 6:te punkt, samt att Andra Kammaren, hvarest efter föredragning af Första Kammarens beslut saken blifvit den 28 sistlidne Februari till afgörande företagen, afslagit samma beslut, utom hvad angick dess 9:de punkt, af innehåll, "att de ledamöter, som hafva inseende öfver Riksdagens Kansli, uppdroges att före innevarande Riksdags slut afgifva förslag till de åtgärder, som kunde anses nödiga att på förhand vidtaga till vinnande af det syftemål, att Kamrarnes förhandlingar kunde vid en blifvande Riksdag på ändamålsenligaste sätt till trycket befordras och göras för allmänheten tillgängliga." Vid sådant förhållande torde Kamrarna finna lämpligt förklara, att

vidare yttrande öfver Herr von Troils förslag om utgifvande af en riksdagstidning icke erfordras.

Vidkommande samma motionärs förslag, att stadgas måtte *»att skriftliga anföranden, med undantag af motioner, må ej i Kamraren uppläsas»*; så, ehuru Utskottet i allo delar motionärens åsigt, att uppläsande af skriftligen utarbetade föredrag är i hög grad oparlamentariskt tidsödande samt för Kamrarnes ledamöter tröttande och tålmodspröfvande, och ehuru, enligt Utskottets för-

menande, något grundlagsstadgande icke finnes, hvilket kunde förhindra införande i arbetsordningen af förbud mot sådana föredrags uppläsning, har Utskottet likväl ansett utsigterna för erhållande af Kammarens bifall till ett slikt förbud vara så ringa, att Utskottet icke tilltrott sig derom göra hemställan. Vid sådant förhållande tillstyrker Utskottet, att

ifrågavarande förslag om förbud mot uppläsning af skriftliga anföranden icke måtte för närvarande till någon åtgärd föranleda.

I ordning derefter förekommer till behandling det stadgande, hvarom Herr von Troil gjort framställning, att *»förslag till ändring i föredragna Utskotts-betänkanden böra skriftligen uppsättas och, efter skedd uppläsning, till Talmannen aflemnas.»*

Utskottet har icke förbisett vigten och fördelen deraf, att, när ledamot vill föreslå ändring i vidsträcktare mån af ett föredraget Utskotts-betänkande eller något Medkammarens beslut, han också skriftligen uppsätter sitt ändringsförslag. Hvar och en, som menar allvarligt med sitt förslag och önskar bereda detsamma framgång, torde icke heller underlåta att opåmind lemna en skriftlig formulering deraf. Skulle sådan möjligen blifvit åsidosatt och Talmannen med fästadt afseende å behovet af skriftlig framställning derom anmodar ledamot, lär den än mindre kunna vägra att efterkomma en dylik anmodan. Deremot framställas ofta ändringsförslag af så enkel beskaffenhet, att det vore en onödig omgång att skriftligen formulera desamma. Ännu onödigare vore det att skriftligen uppsätta ett enkelt yrkande af afslag eller af ärendes återförvisande till Utskott. Uti ifrågavarande afseende torde inom kort tid en ändamålsenlig praxis stadga sig. I förhoppning, att förhållandet sålunda af sig sjelft ordnas och utbildas i den syftning motionären föreslagit, anser sig Utskottet icke böra eller ens kunna såsom vilkor för rättigheten att framställa ändringsförslag stadga skyldighet att skriftligen uppsätta detsamma. Deremot har Utskottet, i afsigt att så vidt möjligt är uppmuntra till skriftlig formulering af ändringsförslag, der sådan kan vara af nöden, uti 20 § 2 mom. af Utskottets förslag till arbetsordning hemställt berättigande för ledamot att, under vissa vilkor, få ändringsförslag tryckt och utdeladt i samma ordning, som det betänkande eller beslut, hvori ändring föreslås. På nu anförda skäl får Utskottet värdsamt hemställa, att

Kammaren icke måtte stadga skyldighet att skriftligen uppsätta ändringsförslag.

Vidkommande dernäst Herr von Troils framställning, att *«förslag till ny samt till ändring af gällande lag eller förordning, som af någon Kammarens ledamot väckes, bör af motionären fullständigt formuleras»*; så erkänner Utskottet den fulla giltigheten af de utaf motionären anförda skäl, som tala för önskligheten af ett dylikt stadgande. Men skulle deråt beredas ovilkorlig åtlöd-

nad, så borde också bestämmas påföljd för underlåtenhet att iakttaga samma stadgande. Den enda påföljd, som vore lämplig och kunde ifrågakomma, nemligen den, att ett ofullständigt formuleradt lagförslag icke finge komma under behandling, kan dock, enligt Utskottets förmenande, icke, så att säga vid sidan om grundlagen, bestämmas i en arbetsordning. Utskottet, som hoppas, att en bättre praxis äfven i detta afseende inom en icke aflägsen framtid skall vinna utbredning inom Kammarerna, hemställer således, att

förslaget om skyldighet att fullständigt formulera lagförslag icke måtte vinna Kammarens bifall.

Enär stadgandet i Riksdags-ordningens 52 §, att vid Kammarens sammanträde hvarje dess ledamot eger rätt att till protokollet *frött* tala och utlåta sig i alla frågor, som under öfverläggning komma och om lagligheten af allt, som inom Kammarerna sig tilldrager, enligt Utskottets förmenande, förhindrar införande i arbetsordningen af en sådan bestämmelse, som Herr von Troil föreslagit, nemligen att "*i hvarje fråga, som utgör föremål för särskild proposition, ingen talare må yttra sig mer än tvänne gånger*"; tillstyrker Utskottet, att

hvad sålunda blifvit föreslaget måtte lemnas utan afseende.

Vidare innehåller Herr von Troils motion följande förslag: "*Då val af personer till Utskott, Nämnder eller andra i Riksdags-ordningen bestämda ändamål inom Kamrarna verkställas, skola valsedlarna inför Talmannen afgifvas och af honom i för ändamålet bestämd urna eller låda nedläggas. Valsedlarnes öppnande samt rösternas hopräknande kan, då talmannen så bestämmer, utan afbrott i Kammarens öfverläggningar, verkställas i något till sessionssalen gränsande rum af vice Talmannen eller den riksdagsman, Talmannen dertill förordnar, med biträde af sex Kammarens ledamöter, hvilka turvis, efter den ordning, de i Kammarerna intaga, af Talmannen dertill utses.*

Valprotokollet, af ofvannämnde personer underskrifvet, uppläses under pågående eller vid början af nästpåföljande Kammarens sammanträde." Med erkännande deraf, att valförrättningar borttaga mycken tid, tror dock Utskottet helgden af dessa förrättningar kräfva, att de i alla sina momenter försiggå i samlingssalen inför Kammarens ögon. Hvad Utskottet ansett sig med bevarande af deras helgd och erforderlig kontroll derå kunna föreslå ledande till deras förkortande har influtit i 3 mom. 22 § af nedan intagna förslag till arbetsordning. Vidare torde icke, lämpligen kunna i ämnet åtgöras; hvadan Utskottet hemställer,

att hvad motionären i syftning att förkorta valförrättningar föreslagit icke måtte af Kammarerna bifallas.

Ytterligare föreslår Herr von Troil intagande i arbetsordningen af följande föreskrift:

"I betänkanden, afgifna af ständiga Utskott, skall, så vidt ämnets vigt det medgifver, all vidlyftighet undvikas. Näst efter betänkandets rubrik hänvisas till nummer och pagina af den tryckta Kongl. Proposition eller de motioner, hvaröfver Utlåtande afgifves. Endast hvad i den blifvit föreslaget, men icke motiverna dertill ej heller den diskussion, som vid remissen i Kamrarne möjligen egt rum, må i betänkandet inflyta."

"Utskottets egna skäl angifvas så kort och sammanträngdt som möjligt, näst före det med indragna rader framställda föreslaget."

"Utskotts-betänkanden aflemnas till tryckning genast efter det de blifvit justerade."

Enskilda Utskottet håller före, att nödvändigheten att hushålla med den Riksdagen för utöfvande af dess verksamhet tillmätta tid så klart inses icke allenast af ständiga Utskott, hvilka endast äro af motionären i ofvanberörda förslag åsyftade, utan äfven af tillfälliga Utskott, att någon anledning icke förefinnes att befara, det Utskotten skulle, vare sig genom uppsättande af vidlyftigare betänkanden, än ämnets vigt och nödig utredning af sakförhållandena pröfva eller genom försummelse att, genast efter verkställd justering af betänkanden, aflemna desamma till tryckning, äfventyra möjligheten deraf, att tiden för Riksdagens sammanvaro blefve utöfver behofvet förlängd. Det synes vidare Enskilda Utskottet både olämpligt och snart sagdt omöjligt att stadga en allmän form för uppsättning af Utskotts-betänkanden, helst sådant innebure ett försök att förqväfvä individualitetens rätt att vid författande åt innehållet gifva en motsvarande form. Till följd deraf hemställer Utskottet, att

motionärens framställning, rörande en allmän form för ständiga Utskotts betänkanden och rörande bestämmelse om tiden för deras aflemnande till tryckning, icke måtte vinna Kamrarnes bifall.

På sist anförda skäl och då Riksdags-ordningens 48 § uttryckligen förmår, att, ehuru Utskotts-ledamot, som i Utskotts åsigt ej instämt, eger att jemte Utskotts yttrande lemna Kamrarne del af sin skiljaktiga, skriftligen afgifna mening, Utskotts-betänkande dock icke derigenom får uppehållas, hemställer Utskottet vördsamt, att det stadgaude, som motionären ytterligare föreslagit, så lydande: "Vill Utskotts-ledamot, genom reservation, lemna Kamrarne del af sin skiljaktiga mening, bör densamma i största möjliga korthet affattas. Skola skäl afgifvas till det förslag, som göres, böra de uppställas enligt de grunder, som för Utskotts-betänkanden äro bestämda",

icke måtte af Kamraren antagas.

Slutligen har Herr von Troil väckt fråga, att Kamrarne vid utseende af ledamöter i Konstitutions-, Stats- och Bevillnings-Utskotten, hvilka i mer eller mindre mån hade en politisk karakter, måtte tillämpa så kalladt proportionsval,

och föreslagit de utförliga bestämmelser, som antagande af dylikt valsätt erfordrade. Ett exempel torde lättast åskådliggöra hvad med proportionsval förstås och de fördelar, som derigenom kunde beredas. Antagom således, att de Kammarrens ledamöter, hvilka deltog i val för utseende af Kammarrens 10 ledamöter i Konstitutions-utskottet, vore 150 till antalet. Vid delning af de röstande ledamöternes antal med antalet af de platser i Konstitutions-utskottet, som Kammarren har att besätta, uppkomme qvoten 15. Den, hvilken erhöle ett med samma qvot lika antal röster, vore enligt det af Herr von Troil förordade valsätt behörigen utsedd till ledamot i Konstitutions-utskottet. Om nu, för att vidare fullfölja exemplet, de olika meningsbrytningarne i Kammarren räknade, en 15, en annan 30, en tredje 45 och en fjerde 60 anhängare; så skulle den första meningsbrytningen blifva i Konstitutions-utskottet representerad genom en, den andra genom två, den tredje genom tre och den fjerde genom fyra ledamöter; naturligtvis under förutsättning, att hvarje meningsanhängare förstode att uti ifrågavarande valsätts anda och syftning uppgöra sina valsedlar. Detta valsätt går, såsom man finner, derpå ut, att skapa särskilda representativa enheter, hvilka hvardera skulle hafva rätt att välja en representant. Summan af de väljande, som sålunda bilda en enhet, är alltid lika med den ofvan omförmälda röstqvotens tal, också benämndt proportionstalet. Det ligger i öppen dag, att genom tillämpning af ifrågavarande, så snillrikt uttänkta och dock så enkla valsätt, hvilket företrädesvis och lättast låter använda sig inom hvarje samling valmän, som sammantråda på ett och samma ställe och ej utgöra ett allt för stort antal, skulle tillintetgöras möjligheten för majoriteten att utestänga minoriteten från rättigheten och fördelen att äfven blifva representerad bland de valde. Visserligen måste vid fattande af beslut minoriteten vika för majoriteten, och det mindre antalet för det större; men deraf följer ingalunda, att minoriteten ej bör vara representerad vid och deltaga i öfverläggningarne till beslut. Sådant måste dock vid val, hvars utgång afgöres genom enkel röstpluralitet, alltid inträffa, om majoriteten utan skonsamhet mot minoriteten begagnar sin numeriska öfverlägsenhet; och ett motsatt förfarande å majoritetens sida betecknas ofta af den sjelf såsom en nåd, visad minoriteten.

Ofta omförmälda valsätt, samtidigt uttänkt af Engelsmannen Hare och Dansken Andrae, har, så vidt Utskottet känner, hittills endast blifvit tillämpadt i Danmark. Det kommer dock otvifvelaktigt, till följd af deri inneboende sanning, att tilldraga sig en allt större och större uppmärksamhet, ju mera det blifver diskuteradt och känt. Erkännande detta valsätts företräde framför alla andra deruti, att det betryggar minoriteten mot majoritetens förtryck, skulle Utskottet med tillfredsställelse se detsamma tillämpadt icke allenast vid val af ledamöter i de tre så kallade politiska Utskotten, utan ock vid alla andra val, dem Riksdagen har att företaga och der samma valsätt kunde användas; men enligt Ut-

skottets åsigt kunna så viktigt konstitutiva bestämmelser, som införande af berörda valsätt förutsätter, icke åstadkommas annorlunda än genom ändringar af Grundlagen. Utskottet hemställer därför vördsamt,

att motionärens framställning om antagande af så kallade proportionsval för utseende af ledamöter i Konstitutions-, Stats- och Bevillnings-Utskotten och meddelande i arbetsordningen af de för sådant ändamål erforderliga bestämmelser icke måtte till någon Kammarens vidare åtgärd föranleda.

Vidkommande derefter det af Herr Sjöberg framlagda fullständiga förslag till arbetsordning har detsamma hufvudsakligen legat till grund för det af Utskottet utarbetade. En i enskildheter gående jämförelse emellan de båda förslagen torde icke vara erforderlig. Utskottet anser sig endast böra i detta afseende omförmåla, dels att Utskottet från sitt förslag uteslutit, bland annat, de af Herr Sjöberg föreslagna bestämmelser, som kunde vara erforderliga, för den händelse att Kammaren, med begagnande af den Kammaren i Riksdags-ordningens 37 § lemnade frihet att genom elektor utse ledamöter i Utskott, vid en kommande riksdag beslöte antaga berörda medelbara valsätt, dels att hvad Utskottet trott sig böra såsom tillägg till Herr Sjöbergs förslag hemställa återfinnes i sista punkten af 2 §, 5 §, 2 mom. 6 §, sista punkten af 2 mom. 10 §, sista punkten af 13 §, 3 mom. 19 §, 20 §, 21 § samt sista punkten af 2 mom. och hela 3 mom. 22 § af Utskottets förslag. Grunderna för de af Utskottet sålunda verkställda uteslutningar och tillägg lära, såsom lätt insedda, icke behöfva angifvas och kunna vid den muntliga öfverläggning, som inom Kammaren antagligen i ämnet uppkommer, utförligare, än ett skriftligt Betänkande medgifver, utvecklas. Utskottet framlägger således följande:

Förslag

till

Arbetsordning för Riksdagens Andra Kammare.

§ 1.

1:o. Kammaren sammanträde, utan föregående kallelse, kl. 10 förmiddagen den söcknedag, som infaller näst efter den dag, då berättelse om förloppet vid den i Riksdags-ordningens 32 § omförmälda fullmagts-granskning blifvit Kammaren

meddelad eller, i händelse sådan åtgärd icke erfordrats, granskningen, der den ifrågakommit, bort vara fulländad.

2:o. Den ledamot, som enligt Riksdags-ordningens 33 § eger att, innan Talman och vice Talman blifvit förordnade eller valde, föra ordet i Kammarén, anmode tvänne eller flere af öfrige ledamöter att tills vidare föra protokollet. Därefter anställes upprop af Kammarens samtliga ledamöter. Finnes någon eller några frånvarande, varde sådant i protokollet antecknadt.

3:o. Ledamöterna intage och bibehålle plats i samlingssalen i följande ordning:

- 1 Riksdagsmännen från Stockholms Öfverståthållaredöme,
- 2 Riksdagsmän från Stockholms län;
- 3 " " Upsala län;
- 4 " " Södermanlands län;
- 5 " " Östergötlands län;
- 6 " " Jönköpings län;
- 7 " " Kronobergs län;
- 8 " " Calmar län;
- 9 " " Gotlands län;
- 10 " " Blekinge län;
- 11 " " Christianstads län;
- 12 " " Malmöhus län;
- 13 " " Hallands län;
- 14 " " Göteborgs och Bohus län;
- 15 " " Elfsborgs län;
- 16 " " Skaraborgs län;
- 17 " " Wermlands län;
- 18 " " Örebro län;
- 19 " " Westmanlands län;
- 20 " " Kopparbergs län;
- 21 " " Gefleborgs län;
- 22 " " Wester-Norrlands län;
- 23 " " Jemtlands län;
- 24 " " Westerbottens län;
- 25 " " Norrbottnens län.

Består valkrets af flera städer, de der tillhöra särskilda län; varde sådan valkrets räknad till det län, hvarest den stad är belägen, hvilkens Magistrat utfärdat fullmagten för valkretsens riksdagsmän.

Vice talmannens plats är till höger om talmansbordet. Derifrån räknas jämväl ordningen emellan sittplatserna. Särskilda sådana skola utses för Konungens rådgifvare.

4:o. Förteckning, upptagande Kammarens samtliga ledamöter efter den ordning, hvori de innehafva plats i samlingssalen, skall skyndsamt till trycket befordras.

§ 2.

Vid första sammanträdet ege Ordföranden utse tolf ledamöter till den deputation, hvarmedelst Kammaren, jemlikt Riksdags-ordningens 33 §, har att hos Konungen begära Talman och vice Talman. Vill någon af Kammarens öfriga ledamöter sluta sig till deputationen; vore sådant ej förment.

§ 3.

I de fall, då jemlikt Riksdags-ordningens 33 § Kammaren eger att välja Talman och vice Talman, skola dessa val förrättas å den söcknedag, som infaller näst efter den, då Kammaren första gången sammanträdt.

§ 4.

För alla andra val, än de i 3 § omnämnda, bestämme Kammaren tid.

§ 5.

Kammaren utvälje tre ledamöter att handhafva vården om Kammarens ekonomiska angelägenheter.

§ 6.

1:o. De ledamöter, hvilka, enligt Riksdags-ordningens 35 §, ega att jemte Talmannen, efter samråd med sekreteraren, tillsätta Kammarens betjening, skola vara åtta till antalet.

2:o. Vid tillsättande af Kammarens betjening före sekreteraren protokoll. Yppas dervid skiljaktiga meningar eller finnes hvad sekreteraren tillstyrker afvika från flertalets åsigt; varde sådant i protokollet antecknad. Protokollet skall vid Kammarens nästpåföljande sammanträde uppläsas.

§ 7.

1:o. Val af ledamöter i de ständiga Utskotten skola företagas i den ordning, hvori de i Regeringsformens 53 § och Riksdags-ordningens 37 § finnas

Bih. till Riksd. Prot. 1867. 8 Saml. 2 Afd. 2 Band. 13 Häft. 2

uppräknade. I enahanda ordning utses derefter suppleanter till så stort antal, Kammaren beslutar, att vid inträffande förfall för Utskottsledamöter i deras ställe inträda i Utskott efter som desse suppleanter vid valet undfått röster.

2:o. Der de i Kammaren förrättade val äro af beskaffenhet, att motsvarande val böra af Första Kammaren företagas, skall underrättelse om utgången af Kammarens val ofördröjligen meddelas Första Kammaren.

3:o. Har Kammaren för sin del beslutit tillsätta särskildt Utskott för upptagande af fråga, som tillhör ständigt Utskotts behandling, bör vederbörande ständiga Utskott derom ofördröjligen undfå underrättelse.

§ 8.

Har Konungen jemlikt Regeringsformens 54 § och Riksdags-ordningens 50 § af Riksdagen äskat särskilde deputerade att med honom öfverlägga; skall om utgången af Kammarens val anmälan ske hos Konungen.

§ 9.

Vill den, som blifvit till ledamot eller suppleant i Utskott utsedd, afsäga sig uppdraget, må han derifrån befrias, om Kammaren pröfvar skäl dertill förekomma.

§ 10.

1:o. Kallelse till sammanträde skall *dels* anslås i nedre förstugorna af Riksdagens hus, i riksdagsmännens läsrum och å de andra ställen, Kammaren beslutar, *dels* ock införas i de större, dagligen utkommande tidningarne. Anslag af kallelsen bör ske sist klockan 6 på aftonen före den för sammanträdet bestämda dag. Om under sammanträde på förmiddagen dettas fortsättning på eftermiddagen pröfvas nödig, bör anslag derom ske före klockan 1 på dagen.

2:o. Skall enligt förut fattadt beslut val förrättas, bör sådant i kallelsen till sammanträdet tillkännagifvas. På lika sätt förfares, då sådan omröstning, som i Riksdags-ordningens 65 § sägs, skall i Kammaren företagas.

§ 11.

Motion bör aflemnas i två exemplar, af hvilka det ena biläggas Kammarens protokoll och det andra öfverlemnas till vederbörande Utskott.

§ 12.

Tillfälligt Utskott sammankalles första gången af Talmannen. Ej må sådant Utskott sammanträda å tid, då Kammaren är samlad.

§ 13.

Ledamot, som vill inför Kammaren sig yttra, begäre ordet af Talmannen. I den ordning, hvori ledamöter sådant begärt, varde de af Talmannen uppropade. Hafva två eller flere på en gång begärt ordet, bestämme Talmannen ordningen dem emellan att sig yttra. Konungens rådgifvare ege dock att framför Kammarens ledamöter erhålla ordet utan afseende å den ordning, hvori de sådant begärt.

§ 14.

Ledamot, som erhållit ordet, skall tala stående antingen från den särskilda plats, som kan vara för talare bestämd, eller ock, om han det hellre vill, från den plats, han i samlingsalen innehar.

§ 15.

1:o. Vid Kammarens sammanträde före sekreteraren under Talmannens in-seende protokoll, upptagande ämnet för öfverläggningen, namnen å de ledamöter, som derunder yttra sig, Talmannens propositioner, utgången af omröstning, der sådan eger rum, och det slut, hvartill Kammaren i hvart mål kommer.

2:o. Omförmälda protokoll skall å sjunde dagen derefter, om Kammaren då sammanträder eller, i motsatt händelse, vid Kammarens näst derefter inträffande sammanträde af sekreteraren uppläses samt, sedan Kammaren detsamma godkänt, förses med Talmannens anteckning derom.

3:o. Yttranden, som ledamöter vid Kammarens sammanträde afgifva, skola derunder, så vidt ske kan, ordagrant upptecknas af särskilde för sådant ändamål anställda tjänstemän.

4:o. Yttrande, som ledamot under öfverläggning i ett ärende afgifvit, skall sist andra dagen derefter klockan 10 förmiddagen finnas för genomläsning tillgängligt i Kammarens Kansli och för sådant ändamål der förblifva under nästföljande fyra dagar. Ledamot, som före utgången af nämnde tid justerar sitt yttrande, göre derå anteckning om verkställd justering; annan ledamot dock obetaget att påkalla särskild justering deraf inför Kammaren vid det i 2 mom. omförmälda tillfälle. Har ledamot icke inom stadgad tid justerat sitt yttrande,

anses detsamma ändock såsom justerad och förses med påskrift derom af vederbörande tjänsteman.

5:o. När val förrättas, åligge det sekreteraren att, omedelbart efter slutad valförrättning, deröfver uppsätta och justera protokoll, hvori de valdes namn införas efter röstetalet.

6:o. Huru utgången af val för Kammaren tillkännagifves; derom, äfvensom angående de öfver val förda anteckningar, stadgas här nedan i 22 § 2 mom.

§ 16.

1:o. Sekreteraren har att ansvara för vården af inkomna handlingar, till expedition befordra Kammarens beslut samt utöfva tillsyn öfver Kansligöromålens ordentliga och skyndsamma gång.

2:o. Vid förfall för sekreteraren bestride den tjänsteman inom Kansliet, som Talmannen dertill utser, sekreterarens göromål.

§ 17.

Talmannen och de i 6 § 1 mom. omförmälde ledamöter meddele, efter samråd med sekreteraren, de särskilda föreskrifter, som kunna finnas nödiga för ordningen och arbetet inom Kammarens Kansli.

§ 18.

Öfver alla i Kammaren väckta motioner samt dit inkomna framställningar och utlåtanden skall föras dagbok, som alltid bör finnas i Kansliet tillgänglig. Talmannen meddele, efter samråd med sekreteraren, nödiga föreskrifter i afseende å denna dagboks upprättande och förande.

§ 19.

1:o. Skyndsamt efter hvarje sammanträdes slut bör för nästa sammanträde vara uppgjord dagordning eller förteckning öfver alla på Kammarens bord då hvilande ärenden, hvilka böra vid nästa sammanträde föredragas. I afseende å den ordning, hvori målen skola på omförmälde förteckning uppföras, gälle till efterrättelse, hvad derom i reglementariska föreskrifter för Riksdagen finnes stadgadt. Har Kammaren i afseende å något måls föredragning fattat särskildt beslut, varde sådant å dagordningen anmärkt; äfvenledes bör deri vid hvarje mål göras anteckning om skedd bordläggning.

2:o. Omedelbart efter dagordningens uppgörande varde densamma jemte tillhörande handlingar lagd på talmansbordet.

3:o. Kortfattadt tryckt sammandrag af dagordningen bör i god tid före hvarje sammanträde anslås å tre lämpliga ställen i samlingssalen, äfvensom för Kammarens ledamöter i erforderligt antal exemplar hållas tillgängligt i Kammarens Kansli.

§ 20.

1:o. Ärende, hvori Utskott afgifvit betänkande, bör, så vidt ske kan, icke till slutligt afgörande företagas, med mindre Kammarens ledamöter derförinnan fått emottaga tryckta exemplar af betänkandet.

2:o. Derest ledamot, som ämnar framställa förslag till ändring af hvad Utskott i något ärende hemställt, tillika åstundar, att hans ändringsförslag varder tryckt och bland Kammarens ledamöter utdeladt, innan ärendet till slutligt afgörande förekommer; ege han att, med uteslutande af bevisningsgrunder, skriftligen uppsätta och till Riksdagens Kansli ingifva sitt ändringsförslag så tidigt, att tryckning deraf före ärendets afgörande kan medhinnas. I sådan händelse må förslaget tryckas och utdelas i enahanda ordning, som Utskottets betänkande.

§ 21.

Äskar utom dagordningen ledamot att få till Konungens rådgifvare framställa spörsmål; aflemna detsamma skriftligen uppställt och af bestämdt innehåll. Kammaren beslute, utan föregående öfverläggning, huruvida spörsmålet må framställas eller icke. I förra händelsen låte Talmannen vederbörande rådgifvare ofördröjligen af spörsmålet undfå del.

§ 22.

1:o. Då omröstning till beslut eller val skall företagas, böra fyra ledamöter, hvilka Talmannen derom anmodar, taga plats vid talmansbordet, två för att biträda vid röstsedlarnas öppnande och granskning samt två för att jemte sekreteraren öfver valet eller omröstningen föra särskilda anteckningar. När upprop af ledamöterne derefter anställes, bör hvarje ledamot i den ordning, hvori hans namn uppropas, framträda till talmansbordet och till Talmannen aflemna sin röstsedel. Ej må i annan, än nu stadgad ordning röstsedel aflemnas. Namnen å de ledamöter, hvilka icke vid upprop afgifva röstsedel, varde i omedelbart sammanhang med uppropet antecknade i protokollet.

2:o. Sedan samtliga aflemnade röstsedlar, som godkänts, blifvit af Talmannen upplästa och af sekreteraren jemte de tvänne för sådant ändamål utsedde ledamöter antecknade, jämföras de öfver omröstningen eller valet förda anteckningar. Talmannen tillkännagifve för Kammaren omröstnings utgång ome-

delbart efter det nyss stadgade jemförelse egt rum, hvaremot underrättelse om utgången af val meddelas Kammaren genom uppläsning och justering af det i 15 § 5 mom. omförmälda valprotokoll.

Den af Sekreteraren öfver valet förda anteckning skall med hans underskrift bestyrkas samt derefter fogas vid valprotokollet för att jemte detta förvaras.

3:o. Sedan vid val röstsedlarne blifvit aflemnade, ege Talmannen, om Kammaren sådant beslutar, åt vice Talmannen tillräkna visst antal af sedlarne, att af honom, fyra ledamöter och någon Kammarens tjänsteman öppnas, granskas, uppläsas och antecknas i ofvan stadgade ordning.

§ 23.

1:o. Kammarens förhandlingar skola vara offentliga. I fråga om åhörarnes tillträde till läktarne ege Talmannen meddela nödiga föreskrifter.

2:o. Yrkar ledamot, att Kammarens öfverläggning i något ärende må inom lyckta dörrar hållas, och finner Kammaren skäligt dertill lemna bifall, skola på Talmannens tillsägelse läktarne genast utrymmas.

§ 24.

1:o. De, hvilka under Kammarens öfverläggningar befinna sig å läktarne, skola ställa sig till noggrann efterrättelse de föreskrifter för ordningens vidmagthållande, hvilka kunna vara af Kammaren eller, å dess vägnar, af Talmannen utfärdade. Sådana föreskrifter böra vara å lämpliga ställen anslagna. Den deremot bryter, varde genast utvisad.

2:o. Uppstår oordning, ege Talmannen förordna om samtliga åhörarnes aflägsnande. Varder mot den i ämnet särskildt stiftade lag förbrytelse begången, skall den af Talmannen hos Riksdagens Justitie-ombudsman till laglig beifran anmälas.

§ 25.

1:o. Önskar ledamot undfå någon tids ledighet från riksdagsgörömaålen, göredom anmälan hos Kammaren. Sådän ledighet må ej beviljas för längre tid än fjorton dagar, så vida ej särskilda omständigheter föranleda beviljande af ledighet utöfver nämnda tid. Är den, som ledighet undfår, ledamot i Utskott; skall underrättelse om ledigheten ofördröjligen meddelas Utskottets Ordförande.

2:o. Öfver de Kammarens ledamöter, hvilka erhållit ledighet, föres i Kansliet särskild förteckning.

§ 26.

1:o. Ledamot, som undfått ledighet från riksdagsgörömlen, men utan laga förfall uteblifver utöfver den för ledigheten bestämda tid, böte 10 R:dr för hvarje dag han sålunda uteblifver.

2:o. Medel, hvilka enligt nästföretgående moment kunna komma att utgifvas, skola under inseende af de i 5 § omförmälde ledamöter uppbäras och redovisas af den Kammarrens tjensteman, Talmannen dertill förordnar. Slika medel skola under Riksdagens lopp förvaras på sätt Talmannen finner skäligt föreskrifva. Öfver desamma föres särskild förteckning. Denna varde intagen uti det vid Kammarrens sista sammanträde förda protokoll. Ofördröjligen derefter skola medlen jemte utdrag af protokollet, utvisande deras sammanräknade belopp, aflemnas till Statskontoret emot qvitto, som bör Riksgälds-kontoret tillställas.

§ 27.

Denna arbetsordning tjene till efterlefnad intill dess Kammarren, uppå derom i vederbörlig ordning gjord framställning, beslutar ändring i eller tillägg till densamma. Sådant beslut lände genast till efterrättelse.

På grund af allt hvad här ofvan blifvit anfördt, hemställer Utskottet, att Utskottets förslag till Arbetsordning för Riksdagens Andra Kammarre måtte af Kammarren antagas.

Stockholm den 9 Mars 1867.

På Utskottets vägnar:

S. G. v. Troil.

Reservation:

af Herr von Troil, S. G.: "Då jag befinner mig i den säregna ställning, att såsom ordförande, ehuru icke författare och referent, böra underteckna ett betänkande, uti hvilket allt hvad jag föreslagit i afseende på förenkling af arbetsättet blifvit afstyrkt, torde det tillåtas mig, att, punktvis, med några ord beledsaga det yttrande Utskottet öfver min motion afgifvit; och får jag till följd deraf anförä:

i afseende på 1:sta och 2:dra punkterna. Då frågan om inskränkning i protokollsföringen står i omedelbart sammanhang med utgifvandet af en Riks-

dagstidning, som skulle innehålla vederbörande talares yttranden, kan jag icke medgifva att förslaget strider emot Riksdags-ordningens 52 §. Den sednare frågan är dock längesedan af Kammaren afslagen, och dessa punkter måste alltså förfalla.

3:dje och 4:de punkterna äro af Utskottet till grundsatsen godkända, ehuru Utskottet ansett utsigterna att dertill erhålla Kammarens bifall vara så ringa, att Utskottet icke tilltrött sig att derom kunna göra hemställan, en förmodan, hvilken äfven jag delar.

Då Utskottet godkänt den fulla giltigheten af hvad i *5:te punkten* blifvit föreslaget, har jag ej något att anmärka emot det slut, hvartill Utskottet kommit.

Huruvida förslaget i *6:te punkten*, att i arbetsordningen införa ett stadgande, som i någon mån inskränkte en talares rätt, att huru ofta han behagar yttra sig i ett föredraget ämne, strider emot grundlagen, derom kunna tankarne vara delade. Att ett sådant stadgande vore nyttigt, lärer väl af få bestridas.

I förslaget till arbetsordning har Utskottet till någon del tillmötesgått hvad i *7:de punkten* blifvit yrkad. Önskvärdt hade varit om Utskottet vågat gå något längre.

Då jag med glädje sett, att hvad som i *8:de och 9:de punkterna* blifvit föreslaget, redan börjat iakttagas af ett och annat Utskott, och då jag hoppas att nödvändigheten af ett dylikt förfarande allt mer och mer skall göra sig gällande, kan jag ej motsätta mig det slut, hvartill Utskottet i detta hänseende kommit.

För det särdeles fördelaktiga omdöme Utskottet uttalat öfver de af mig i *10:de punkten* föreslagna proportionsvalen, måste jag vara synnerligen tacksam. Jag har aldrig hyst den förhoppning, att en så genomgripande förändring i häfdvunna vanor skulle vid denna riksdag kunna genomföras, men jag har dock trott mig deruppå böra fästa Kamrarnes uppmärksamhet; och jag vågar tro, att möjligen detta, och säkert många af de öfriga förslag, som nu blifvit afstyrkta, och hvilka till icke ringa gagn blifvit intagna i främmande representationers arbetsordningar, äfven hos oss skola lyckas, att, i en icke aflägsen framtid, göra sig gällande.“